

17-02-2004

Tema om trawlstyrs-vogn

TRAWLSTYRS-VOGN NEDSÆTTER FAREN FOR ULYKKER

Alvorlige kvæstelser og dødsfald - det er de barske kendsgerninger, der følger med arbejdet med at hale trawlet ind. En ny-udviklet trawlstyrs-vogn gør det langt mere sikkert.

”Under indhaling af trawl er forulykkede blevet fanget af linerne, klemt af redskaberne og blevet trukket med rundt på trawltromlen. Det antages, at forulykkede har stået på et smalt stykke dæk mellem trawltromle og lønning”.

Dette er blot ét eksempel på de mange og alvorlige ulykker, som har ramt fiskere, når de haler trawlet ind. Men nu er der blevet udviklet en trawlstyrs-vogn, så de slet ikke behøver at komme i nærheden af nettromlen.

- Området omkring nettromlen er en af de rigtig farlige arbejdspladser og dér, der har været flest uheld om bord på skibene. Så trawlstyrs-vognen kommer til at mindske antallet af skader og uheld.

Sådan lyder den optimistiske melding fra Jens Christian Eriksen fra maskinværkstedet Kynde og Toft i Thyborøn. Det er dem, der har udviklet den automatiske og mekaniske trawlstyrs-vogn, som lægger trawlet på nettromlen.

Sikker afstand

- Tidligere flyttede fiskerne styrestængerne i hullerne, når de skulle styre trawlet på nettromlen. Så udviklede vi for nogle år siden en trawlstyrs-vogn, som kunne køre sidevejs. Men der var stadig det problem, at de var nødt til at gå ind mellem nettromlen og lønningen for at løfte styrestængerne af, fortæller Jens Christian Eriksen. Han fortsætter:

- Det sidste nye er en trawlstyrs-vogn, der kan køre frem og tilbage i tromlens fulde længde. Og hvor fiskerne før skulle løfte styrestængerne op, er der nu bygget hydraulik på, som automatisk lægger styrestængerne ned. Det betyder, at fiskerne står i sikker afstand, når de kører stængerne ind under trawlet og op igen. Ja, faktisk kan de køre den indefra styrehuset, så to mand ikke længere skal stå derude, når de hiver det tunge trawl op.

Jens Christian Eriksen peger bl.a. på, at det kan gå galt, hvis styrestængerne fx er blevet bøjet. Helt galt går det, hvis stængerne brækker eller bliver skruet op af deres fæste. Det er også farligt, hvis en mellemline eller en stjert i høj sø smutter ud af styringen og rammer en mand.

Skåner også ryggen

Jens Christian Eriksen fortæller videre, at det ikke kun er fordel, at trawlfiskerne ikke længere behøver at være tæt på det farlige grej. De slipper også for at løfte de 30-50 kilo tunge jernstænger mange, mange gange om dagen.

- Med det nye system skal man aldrig løfte styrestængerne af. Nu tipper man dem bare ned og kører dem væk på vognen. Hermed slipper fiskerne for rygskeer, siger han.

Kynde og Toft begyndte at udvikle trawlstyrs-vognen for et par år siden. Det skete efter opfordring fra Fiskeriets

Arbejdsmiljøtjeneste. Besætningen på trawleren L266 "Sonja Kiss" har nu testet vognen i et års tid. Desuden har Kynde og Toft løbende snakket med fiskere og Arbejdsmiljøtjenesten for at finde frem til den bedst mulige løsning.

Kynde og Toft havde en model af trawlstyrs-vognen med på Danfish-messen i Ålborg her i efteråret. Og allerede der var mange fiskere interesserede i det nye system.

FAKTABOKS

Trawlstyrs-systemet:

- Systemet består af to trawlstyrs-vogne, som kan skydes sidevejs i hele tromlens længde. De bliver styret elektrisk med nogle trykknapper fra styrehuset eller fra dækket. De fylder en meter i bredden, 30 cm i længden og 80 cm i højden.
- To 3-4 meter lange hydraulik-cylindre skyder vognene tilbage, og en mindre hydraulik-cylinder lægger styrestængerne ned.
- Hydraulikken kommer fra det hydraulik-system, fartøjet allerede har til miljø-anlægget.
- Prisen for to vogne med hydraulik-cylindre er ca. 100.000,-. Hertil kommer montering.

17 DØDSULYKKER

På ti år mistede 17 fiskere livet, mens de bjærgede redskaberne, reparerede dem, gjorde dem klar eller satte dem ud. De fleste blev trukket over bord og druknede.

Fra 1990 til 1999 døde 81 fiskere, mens de passede deres arbejde. Det fremgår af Søfartsstyrelsens "Handlingsplan 2005".

Otte af fiskerne døde, mens de bjærgede fiskeredskaber – og syv af de otte druknede, fordi de faldt udenbords, enten fordi de blev ramt af grejet, eller fordi de fik en fod fast i fiskegrej og blev trukket overbord.

Tre andre fiskere døde, mens de reparerede redskaberne eller gjorde dem klar. Også de druknede. Hertil kommer tre dødsulykker ved trawlpillet på enmandsbetjente trawlere. Tre mere druknede, mens de var ved at sætte fiskegrejet ud. De blev alle tre trukket ud af grejet.

- De fleste arbejdsulykker sker, når fiskere udsætter eller bjærger redskaberne
- Hver fjerde skade medfører amputation eller brækkede knogler
- Hertil kommer en del akutte rygskader

FAKTABOKS

Eksempler på alvorlige ulykker under bjærgning af trawlet:

- Under bjærgning af trawl satte den tilskadekomne dovenmandsliner til trawlets to bundliner. Efter udløsning af linerne kom tilskadekomne i klemme mellem en dovenmandsline og et vandret placeret stålrør over lønningen. Han fik alvorlige kvæstelser i ansigtet.
- Under bjærgning af trawl skulle tilskadekomne bjærge en såkaldt skovlcensor på trawlskovlen. På vej ned fra trawlgalgen lagde han sin ene arm på overkanten af nettromlens lejubuk. Tromlen roterede med stor hastighed. Armen blev fanget af en låsetap på den roterende tromle og kom i klemme mellem nettromlen og

- lejebukken. Armen blev meget alvorligt kvæstet, og tilskadekomne måtte evakueres med helikopter.
- Afdøde var alene om bord på fartøjet, hvorfor hændelsesforløbet ikke er fuldt ud klarlagt. Det antages, at afdøde er blevet fanget af en roterende trawltromle.
  - Ramt i hovedet af roterende og bøjet styrestang. Pådrog sig skade i panden og blev bragt i land med helikopter.
  - Et lønningsrør ryger op og rammer tilskadekomne i ansigtet.
  - Til ophaling af trawlet blev benyttet en jernkrog på en stålwire. Krogen slap pludselig sit tag i trawlet og rammer tilskadekomne i hovedet. Han pådrager sig en alvorlig hjernerystelse.

Kilde: ”Ulykker til søs”, 1997-2002

SLIPPER FOR AT LØFTE TRE TONS

Før løftede besætningen op til tre tons, når de flyttede rundt på styrestængerne. Det var hårdt og farligt. Nu klarer en hydraulisk trawlstyrs-vogn arbejdet.

- Det virker, og det er simpelthen super med det nye trawlstyrs-system.

Sådan fortæller skipper Jens Peter Andersen på Thyborøn-trawleren L266 ”Sonja Kiss”, efter han og den fire mand store besætning nu i et år har testet og været med til at udvikle den nye trawlstyrs-vogn.

- Før var den almindelige, daglige arbejdsgang meget belastende for ryggen. Når vi kørte trawlet ind, løftede vi hver af de fire meget tunge styrestænger tyve gange. De vejer 37,5 kg stykket, så det var hårdt arbejde - og ekstra hårdt og svært at styre dem i kuling. Det var også farligt, for vi risikerede at tabe dem ned over tærerne og at blive banket ned i dækket, fortæller Jens Peter Andersen. Han fortsætter:

- Det er et arbejde, hvor rigtig mange fiskere er kommet til skade. Og det er også problematisk. Om vinteren i Østersøen er der tit is på styrestængerne, så de glider, så vi ikke kan holde på dem. Det er en lettelse uden lige, at vi nu aldrig mere behøver at tænke på, om der er is på stængerne.

Mere sikkert arbejde

Nu løfter besætningen ikke længere rundt med styrestængerne. Det er den hydrauliske trawlstyrs-vogn, der lægger trawlet pænt fordelt på ”Sonja Kiss”s nettromle. Det sker med et tryk på en knap enten i styrehuset eller på arbejdsdækket.

- I dårligt vejr kan jeg bare gøre det fra styrehuset. Det betyder, at besætningen ikke

behøver at komme på dækket. Og de skal ikke i nærheden af nettromlen, før de skal tage kuglerne af trawlet. Det er en stor fordel, så de er glade for det, og deres arbejde er blevet en hel del mere sikkert, siger Jens Peter Andersen.

Fjerner mange farer

- Med trawlstyrs-vognen risikerer besætningen heller ikke at komme galt af sted. Vognene kan fx ikke gå imod hinanden, så mændene risikerer ikke at komme i klemme og få klippet nogle tær af. De er heller ikke i fare for at blive slået omkuld eller slået ihjel, hvis stjerner eller mellemliner springer, for de står slet ikke på dækket. De undgår også faren for at få kappet fingrene af, når tovene kører hen over lønningen, forklarer Jens Peter Andersen.

- Alle disse farer er fjernet, for mændene har ikke noget at lave nede på dækket, understreger han.

Det er også en fordel, at arbejdet overhovedet ikke er fysisk belastende mere. Det skåner ryggen, at besætningen ikke længere skal slæbe rundt på styrestængerne.

Jens Peter Andersen peger dog på, at besætningen stadig skal passe på, når de opholder sig mellem nettromlen og lønningen. For de kan ikke helt undgå risikoen for at komme i klemme.

FARTØJ MED TIL AT UDVIKLE DEN

Skipper og besætning på "Sonja Kiss" har været med til at udvikle trawlstys-vognen. De har brugt et helt år på at pudse systemet af.

- Nu har vi fundet frem til det bedst mulige system. Det virker, og trawlet bliver kørt rigtig pænt på. Du kan simpelthen lægge det, lige som du vil, og andre skibe kan også bruge det.

Det fortæller skipper Jens Peter Andersen fra trawleren L266 "Sonja Kiss". Og han tror på, at trawlstys-vognen bliver en salgssucces, når først kollegerne ser, hvordan den virker.

Han tilføjer dog, at de havde lidt begyndervanskeligheder, men allerede efter en rejse var de inde i, hvordan systemet skal køre.

De havde bl.a. småproblemer med, at de første styrestænger var for korte, så de blev forlænget. Boltene er også blevet skærmet af, så nettet ikke kan hænge fast i vognen.

Desuden har de fået lavet et hak ind i enderne af recessen, så vognene ikke er i vejen, når de stikker trawlene ud.

Trawlstys-vognen kan også blive lavet med en kæde. Men Jens Peter Andersen har valgt systemet med cylindre.

- Der kan højst springe en slange, ellers kræver det ikke vedligehold, som en kæde gør det, siger han.

FAKTABOKS

Advarsel, når du arbejder i nærheden af nettromler! - Pas på:

- løst tøj
- styrestænger kan blive bøjet, de kan knække eller skrue sig op af deres fæste
- hæng aldrig ud over lønningen, når trawlet er uklart
- kravl aldrig under tromlen (nettet)

Bjærgning af redskaber hører til en af de arbejdsopgaver, som oftest medfører en anmeldelse til Søfartsstyrelsen.

En del af skaderne skete i dårligt vejr, og vejret var i adskillige tilfælde en medvirkende årsag til ulykken.

Kilde: Søfartsstyrelsens "Ulykker til søs 1999" – og ordret igen i 2000 og 2001.

HÅRDT FISKERI

Trawlfiskeri er den hårdeste fiskeriform. Det skyldes store og tunge redskaber, store belastninger og stor fangst. Faren er særlig stor ved udsætning og indhaling af trawl og skovle.

Udsætning og haling af skovle - det er meget farligt arbejde. Du skal løfte skovlene ud, og det gør du som regel ved hjælp af et spil. Men du må tit bruge håndkraft for at få dem helt fri af lønningen.

Skovlene banker mod skibssiden i dønningerne. Derfor er det farligt at montere indhalertamp og bagstrop – særligt fordi det tit er nødvendigt, at du kravler op i galgerne over lønningshøjde for at kunne komme til.

Haling af trawlet

Mange alvorlige skader - og også dødsulykker - sker under indhaling af trawlet. Derfor kræver det skærpet opmærksomhed – men også fordi du tit har spist eller sovet, mens der blev slæbt.

Trawlet går på tromlen, og derfor er der ikke så stor fare for, at du bliver trukket over bord. Til gengæld er faren for, at du kommer i klemme meget større, fordi der nu er fangst – og dvs. belastning – i posen.

Frelserlinen er stærk. Den kan slå kraftigt i dønningerne. Og i værste fald knækker den og skader dig.

Ved ophalingen er det tit nødvendigt, at du ryster trawlet for at frigøre stikkere og ryste dem og andre fisk ned i posen. Det kan du kun gøre i den del at trawlet, der hænger ud over siden. Derfor hænger du ud over lønningen. Det er farligt og belaster også din ryg voldsomt.

Det er styrestænger, der styrer trawlet rigtigt på tromlen. De bliver stukket ned i lønningen. De bør være kraftige og forankret langt under lønningshøjde. Hvis de er blevet bøjet, kan de være meget farlige, fordi en mellemline eller en stjert i høj sø kan smutte ud af styringen. Helt galt bliver det, hvis styrestængerne under indhaling af trawlet bliver skruet op af deres fæste.

FAKTABOKS

Gode råd ved trawlfiskeri:

- Pas på du ikke får fingre, arme og overkrop i klemme, når trawlet bliver sat ud
- Vær forsigtig, når trawlet glider ud over lønningen
- Udsætning og haling af skovle er meget farligt
- Det er også farligt at montere indhalertamp og bagstrop – særligt fordi det tit er nødvendigt, at du kravler op i galgerne over lønningshøjde for at kunne komme til
- Der er fare for, at du får arme og ben i klemme ved wiretromlen eller i en af de blokke, wiren løber over
- Wirene bør være dækket til
- Det er særligt farligt, når wirene på en sidetrawler skal samles i kasteblokken
- Vær ekstra opmærksom, når trawlet bliver halet ind
- Pas på du ikke kommer i klemme mellem trawl og tromle
- Pas på at frelserlinen ikke knækker
- Pas på du ikke falder over bord, når trawlet bliver halet op
- Vær forsigtig når du binder op for bindestrikken
- En bæring gør det lettere at styre løftet hen til bingen